

DONEV v. Bulgaria (№ 72437/11)

Обставини справи

Справа стосувалася дисциплінарного провадження щодо звільнення заявника – судді та голови суду. Він скаржився, зокрема, на те, що Вища судова рада (ВСР) та Вищий адміністративний суд не відповідали вимогам незалежності й неупередженості, наведеним у статті 6 Конвенції.

У серпні 2008 року в національній пресі була опублікована стаття «12 мільйонів левів привласнених коштів циркулюють країною». У статті заявника – суддю і на той час голову суду – було звинувачено у видачі виконавчого листа за підозрілих обставин у справі про привласнення коштів банку декількома його акціонерами. Пан Х, адвокат, залучений до справи про привласнення, нібито продав борги, пов'язані з несплаченими гонорарами, третій особі – У, яка далі звернулася до суду з проханням видати виконавчий лист стосовно виконання цієї угоди про купівлю боргу. Далі у статті стверджувалося, що заявник розглянув заяву про видачу виконавчого листа, хоча його суд не мав необхідної територіальної юрисдикції, узяв собі справу, порушивши правила випадкового розподілу справ, й ухвалив рішення на користь позивача. Він також, як вказується, звільнив У від сплати судового збору, хоча сума спору становила декілька мільйонів левів. У зв'язку із цією публікацією та декількома поданими до ВСР скаргами Генеральний інспектор ВСР прийняв рішення про проведення перевірки.

Пана Х було вбито в березні 2009 року. Третя особа, У, була затримана й обвинувачена в пособництві та підбурюванні до вчинення вбивства у зв'язку із справою про привласнення. Її було визнано винною та засуджено за пред'явленим обвинуваченням.

26 вересня 2008 року Інспекція ВСР запропонувала ВСР порушити дисциплінарне провадження щодо заявника та звільнити його з посади судді. Пленум ВСР 4 лютого 2009 року на своєму засіданні розглянув справу. В підсумку пропозиція звільнити заявника була прийнята 13 голосами «за», 9 – «проти», 1 – «утримався».

Заявник оскаржив це рішення до Вищого адміністративного суду. Рішенням від 12 квітня 2010 року колегія Вищого адміністративного суду у складі трьох суддів визнала апеляцію необґрунтованою та залишила її без задоволення; заявник подав касаційну скаргу.

У своєму рішенні від 16 липня 2010 року колегія Вищого адміністративного суду у складі п'яти суддів дійшла висновку, що рішення ВСР було ухвалено з порушенням процесуальних правил, оскільки на заявника було накладено два дисциплінарні стягнення – звільнення з адміністративної посади та звільнення з посади судді – за одну серію дисциплінарних проступків, а саме недотримання правил випадкового розподілу справ та самотійний розподіл

восьми справ усупереч цим правилам. З урахуванням цих порушень Вищий адміністративний суд скасував своє перше рішення та рішення ВСР і направив справу на повторний розгляд до ВСР.

Після передачі цієї справи Пленум ВСР розглянув справу на засіданні 16 вересня 2010 року. Шляхом таємного голосування ВСР звільнила заявника з посади судді 13 голосами «за», 5 – «проти», 4 – «утримались». За результатами повторного перегляду справи було встановлено, що оскільки термін повноважень заявника на посаді голови суду тим часом закінчився, питання про його звільнення із цієї посади втратило свій сенс із плином часу.

Заявник подав позов про скасування рішень. Рішенням від 14 липня 2011 року колегія з п'яти суддів Вищого адміністративного суду скасувала перше рішення та, розглянувши апеляційну скаргу заявника по суті, відхилила її, зробивши висновок, що друге рішення ВСР було ухвалено відповідно до належним чином установлених фактів та з належним застосуванням норм матеріального права і що накладена санкція була пропорційною вчиненим правопорушенням.

Посилаючись на пункт 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд), заявник стверджував, що дисциплінарне провадження проти нього було несправедливим, а ВСР та Вищий адміністративний суд не відповідали вимогам незалежності та неупередженості. Посилаючись на статті 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя) і 13 Конвенції (право на ефективний засіб юридичного захисту), він стверджував, що його звільнення становило невинуватене порушення його права на репутацію та честь.

Оцінка Суду

Стаття 6 Конвенції

ЄСПЛ відзначив, що згідно з національним законодавством ВСР була судовим органом, який не вважався ані судом, ані традиційним адміністративним органом, відповідальним перед виконавчою владою. ВСР була органом, створеним на підставі закону, який при розгляді дисциплінарних справ мав повну юрисдикцію оцінювати факти, про які йдеться, та визначати відповідальність обвинуваченого судді в порядку, передбаченому законом. Тому її можна вважати у розумінні усталеної практики ЄСПЛ судовим органом, до якого гарантії статті 6 Конвенції є застосовними. У цій справі ЄСПЛ не вважав за потрібне з'ясувати, чи відповідало провадження у ВСР статті 6 Конвенції, беручи до уваги висновки, яких він дійшов щодо дотримання Вищим адміністративним судом вимог цього положення та обсягу проведеної ним перевірки.

ЄСПЛ вказав, що Вищий адміністративний суд мав юрисдикцію розглядати питання фактів, які він вважав релевантними, та правової характеристики дисциплінарного проступку щодо дій чи бездіяльності заявника. Вищий адміністративний суд також мав з'ясувати, чи належним чином ВСР

врахувала передбачені законом критерії щодо пропорційності накладеного стягнення.

Суд зазначив, що рішення ВСР було ухвалено за результатами провадження, яке супроводжувалося низкою процесуальних гарантій. Детальні правила ведення провадження були встановлені законом, за дотриманням якого наглядав суддя. Якби Вищий адміністративний суд визнав аргументи заявника обґрунтованими, він мав повноваження скасувати рішення ВСР та направити справу на новий розгляд до того ж органу, що він уже зробив одного разу.

Таким чином, у цій справі Вищий адміністративний суд мав досить широку юрисдикцію, а недоліки у провадженні у ВСР, про які стверджував заявник, могли бути виправлені належним чином у межах судового розгляду.

Щодо незалежності та неупередженості Вищого адміністративного суду Суд зауважив, що це був суд вищого рівня в Болгарії серед судів адміністративної юрисдикції. До його складу входили виключно професійні судді з гарантованим терміном перебування на посаді, які користувалися гарантіями, передбаченими Конституцією та законодавством, і на них поширювалися вимоги щодо несумісності, які гарантували їхню незалежність та неупередженість. З метою забезпечення незалежності правосуддя від інших гілок влади було створено ВСР і наділено її повноваженнями у сферах управління суддівською системою, кар'єрою і дисципліною. Крім того, встановлення судового нагляду з боку Вищого адміністративного суду сприяло гарантуванню дотримання ВСР процесуальних правил та забезпеченню законності її рішень.

ЄСПЛ зазначив, що заявник у своїй початковій заяві не посилався на наявність структурних недоліків складу ВСР. Крім цього, ЄСПЛ не відзначив жодної явної особистої упередженості з боку конкретних членів ВСР, що могло б поставити під сумнів незалежність та неупередженість Вищого адміністративного суду, який відповідав за перегляд рішень цього органу. ЄСПЛ підкреслив відсутність речових доказів, які могли б викрити упередженість суддів Вищого адміністративного суду, таких як факт порушення дисциплінарного або кримінального провадження проти члена однієї з колегій, які розглядали скарги заявника. ЄСПЛ вказав, що загалом у його розпорядженні немає доказів того, що ВСР порушувала провадження стосовно суддів Вищого адміністративного суду за обставин, які можуть поставити під сумнів їхню незалежність.

Щодо повноважень ВСР у сфері просування по службі та кар'єри суддів ЄСПЛ зазначив, що судді Вищого адміністративного суду досягли високих позицій у своїх кар'єрах і, в принципі, можуть не прагнути підвищення чи відрядження до іншого суду. Таким чином, Голова Вищого адміністративного суду, який був членом ВСР, не був включений до складу колегій суддів, які розглядали справу заявника. Його повноваження в дисциплінарній сфері недостатні для виправдання побоювань заявника за відсутності доказів того, що

судді, які розглядали його справу, діяли за вказівкою голови відповідного суду або були упередженими з інших причин. Тому ЄСПЛ вважав, що побоювання заявника не можна вважати об'єктивно виправданими. Не відзначаючи відсутності незалежності та неупередженості у Вищому адміністративному суді, ЄСПЛ, відповідно, дійшов висновку про відсутність порушення статті 6 Конвенції в цьому аспекті.

ЄСПЛ виявив формальне протиріччя в одному пункті: у рішенні від 16 липня 2010 року було зазначено, що рішення про звільнення сторони від сплати судового збору не могло бути дисциплінарним проступком, тоді як у рішенні від 14 липня 2011 року було встановлено, що у зв'язку із цим самим рішенням і виникло питання дисциплінарної відповідальності. Однак докази, надані заявником, не свідчать про наявність «глибоких і стійких розбіжностей» у прецедентній практиці Вищого адміністративного суду в розумінні усталеної практики ЄСПЛ. Крім того, ЄСПЛ зауважив, що рішенням від 16 липня 2010 року не з'ясовувалася суть справи, тому провадження щодо дисциплінарної відповідальності заявника тривало після ухвалення рішення від 16 липня 2010 року. Це рішення не набуло статусу *res judicata*, оскільки ним не завершувався розгляд справи заявника. Тому Суд визнав, що в цій справі не було порушення принципу правової визначеності чи справедливості судового розгляду.

Зрештою, що стосується нових фактів, урахованих Вищим адміністративним судом у своєму рішенні від 14 липня 2011 року, які стосувалися звільнення від сплати судового збору і які не були охоплені рішенням ВСР від 16 вересня 2010 року, то із скарги, поданої самим заявником, убачається, що останній вважав, що ці факти справді були враховані ВСР. Із цього випливає, що факти, про які йдеться, були надані під час судового розгляду і заявник мав змогу висловитися із цього приводу.

Стаття 8 Конвенції

Заявника було звільнено на тій підставі, що він порушив декілька правил і зобов'язань, що стосуються його обов'язків судді та голови суду. Заявник скористався правничою допомогою та мав можливість виступити на свій захист як перед ВСР під час дисциплінарного провадження, так і у Вищому адміністративному суді в межах судового перегляду рішень ВСР.

Що стосується пропорційності накладеного стягнення, то національні органи влади обґрунтували своє рішення оцінкою серйозності помилок, учинених заявником, тобто, з одного боку, шкідливих наслідків для репутації судової влади, враховуючи підозри в корупції, викликані викриттями у пресі, а з іншого боку, тривалого невиконання заявником своїх зобов'язань як голови суду в розподілі справ.

ЄСПЛ вважав, що заявник скористався належними процесуальними гарантіями і що, беручи до уваги свободу розсуду, надану національним органам

влади в цій сфері, дисциплінарне стягнення, накладене на нього, було виправданим відповідними й достатніми підставами, пропорційним вказаним порушенням професійного обов'язку таким чином, що воно не становило непропорційного втручання у його право на повагу до приватного життя. Тому скарга заявника була відхилена як явно необґрунтована.

Висновок

Відсутність порушення статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 26 жовтня 2021 року й набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.